

היום השמיני לפרשת שמיני

נראה שפרשה זה הועברה ממקומה, שהרי ראוי היה שתכתב בפרשת פקודי, ביחד עם תיאור שאר פרטי בניית המשכן (ראה שמות מ; א-טז, וביחוד יב-יד) יש לציין שמצוות שבעת ימי המילואים היא המצווה היחידה בפרשות תרומה-תצוה שביצועה איננו בפרשות ויקהל-פקודי.

פרשה זו ממשיכה בפרשת שמיני, בתיאור טקס חנוכת המשכן ביום השמיני (ט; א-כד), ומסיימת בסיפור מותם הטרגי של נדב ואביהוא (י; א-כ).
(הציווי על טקסי היום השמיני אינו מופיע במפורש, הכתוב עובר ישירות לביצוע).

לאחר העיסוק בשבעת ימי המילואים וביום השמיני חוזר הכתוב לדיני המשכן, ובהמשך פרשת שמיני, בפרשות תזריע ומצורע ובחלקה הראשון של פרשת אחרי-מות נידונים פרטי האיסור על אדם שנטמא להיכנס למקדש קודם שיבצע את תהליכי הטהרה הנדרשים.
בתחילה דן הכתוב בטומאת אוכלין ובהמשך בדיני טומאת יולדת, מצורע, זב וכד'.

לסיכום, פרשה המתארת את שבעת ימי המילואים ואת היום השמיני (פרקים ח-י) שניכת, לכאורה, לספר שמות, ויש להבין כיצד היא מהווה חלק אינטגרלי של ספר ויקרא.

על מנת לענות על השאלה שהצגנו יש לבחון את תוכנם של שני הטקסים האלה.

טקס שבעת ימי המילואים

כדי לקדש את המשכן נערך בכל אחד משבעת ימי המילואים התהלך הזה (ויקרא ח' יד-כד):

א. משה מזה משמן המשחה על המשכן, על הכלים, על הכוהנים ועל בגדי הכהונה:

3. ויקרא ח' – ביצוע שבעת ימי המילואים

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם. יָא וַיִּז מִמֶּנּוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעַת פַּעַמִּים וַיִּמְשַׁח אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-כָּל-כְּלָיו וְאֶת-הַכִּיֹּר וְאֶת-כָּנּוֹ לְקַדְּשָׁם. וַיִּב וַיִּצַק מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ. ל וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן-הַדָּם אֲשֶׁר עַל-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּז עַל-אַהֲרֹן עַל-בְּגָדָיו וְעַל-בְּנָיו וְעַל-בְּגָדֵי בְנֵיהֶם אֶת-אֶהֱרֹן וְאֶת-בְּגָדָיו וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-בְּגָדֵי בְנֵיהֶם אֶת-אֶהֱרֹן.

בחנוכת המשכן אנו מוצאים שני טקסים נפרדים: שבעת ימי המילואים (ויקרא ח; א-לו) והקרבת המיוחדים של היום השמיני (ט; א-כד).

מדוע יש צורך בשני הטקסים? בשיעור זה נעיין בטקסים אלו וננסה להסביר את משמעותם בספר ויקרא.

רקע / חזרה

לעומת חציו השני של ספר שמות, המתמקד בבניית המשכן, פותח ספר ויקרא בפרטי תפקודו היומיומי.

פרשת ויקרא מפרטת את הקרבת רשאי להביא ואת אלו שחייב הוא להביא (קרבוני יחיד), ואילו פרשת צו מסבירה לכוהנים כיצד עליהם להקריב קרבנות אלה.

1. שמות ל"ט – סיום בניית המשכן – כ"ה כסליו

(לב) וְתָכַל כָּל עֲבֹדַת מַשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֹּן עֲשׂוּ: (לג) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמַּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו כְּרָשָׁיו כְּרָשָׁיו בְּרִיחוֹ וְעַמְדָּיו וְאֲדָנָיו: ...

(מב) כְּכָל אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֹּן עֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָעֲבֹדָה: (מג) וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהַיָּה עֲשׂוֹ אֶתֶּה כֹּאֲשֶׁר צָוָה יְהוָה כֹּן עֲשׂוֹ וַיְבָרַךְ אֶתְּם מֹשֶׁה:

2. שמות מ' – הקמת המשכן – א' ניסן

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (ב) בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תִּקְרָא אֶת מַשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד: (ג) וְשָׁמַתְּ שֵׁם אֶת אָרוֹן הָעֵדוּת וְסָפַת עַל הָאָרוֹן אֶת הַפִּרְכָּת: ...

(ד) וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשֵׁנִית הַשְּׁנִית בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמַּשְׁכָּן: (ה) וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמַּשְׁכָּן

וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיִּשֵּׂם אֶת קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחוֹ וַיִּקָּם אֶת עַמְדָּיו: ... (לג) וַיִּקָּם אֶת הַחִצְרַת סָבִיב לְמַשְׁכַּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת מְסַךְ שַׁעַר הַחִצְרַת

וַיַּכַּל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה: (לד) וַיִּכַּס הָעֵנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְהוָה מֵלֹא אֶת הַמַּשְׁכָּן:

בלטו בהעדרם: ביצוע שבעת ימי המילואים, והציווי על טקסי היום השמיני.

כלומר, השראת השכינה היא תוצאה ישירה של בניית המשכן ע"י בניי והקמתו ע"י משה – ללא שבעת ימי המילואים וטקסי היום השמיני!

בסוף פרשת צו עובר הכתוב בפתאומיות להמשך תיאור בניית המשכן, כלומר: לתיאור ביצוע שבעת ימי המילואים (ח; א-לו).

אולם לקידוש המזבח והכוהנים דרוש תהליך נוסף, שכן האדם צריך לזכור שטבעו איננו מאפשר לו להיפגש עם הקב"ה: הקב"ה - שמימי, ואילו האדם - ארצי.

להתעלות האדם (הכהן שיקריב את הקרבן מטעם בני"ל) והמזבח שעליו יקריב קרבנות דרוש תהליך מורכב יותר, הכולל הזאת דם על המזבח ועל אוזני הכוהנים, ידיהם ורגליהם.

הדם ("כי הדם הוא הנפש"), וכמוהו אוזניו, ידיו ורגליו של האדם, משמשים סימנים ברורים למטרה הא-לוהית של בריאת האדם וליכולתו לעבוד את הקב"ה.

מדוע שבעה ימים?

אבל נשאלת השאלה מדוע צריך לחזור על קידוש זה במשך שבעה ימים רצופים?

הזכרת המספר שבע מקשרת במקרא תמיד לפרק א' של ספר בראשית, דהיינו: לשבעת ימי הבריאה.

פעולת הקידוש הראשונה של הקב"ה הייתה הבדלת היום השביעי לציון סיום תהליך הבריאה (בראשית ב; א-ד), ולכן המנוחה ביום השביעי מזכירה לאדם את המטרה הא-לוהית לבריאתו.

סיפור הבריאה בשבעה ימים הוא דוגמה למושג "קדושה" - התכלית הא-לוהית של הבריאה. ולכן כל תהליך הכולל את המספר שבע (ויהיו אלה שבעה חפצים, שבע פעמים, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים וכו') מדגיש את חובת האדם להכיר בתכלית בריאתו.

בחזרה על תהליך קידוש המזבח והכוהנים במשך שבעה ימים מודגשת תכלית המזבח - להוות מכשיר להתקרבות האדם לקב"ה.

(הערה: גם כאן ניתן למצוא קשר בין פעולת המשכן ובין תכלית הבריאה: מדרשים רבים מתייחסים לבניית המשכן כאל השלמת הבריאה).

לטקס שבעת ימי המילואים יש, אם כן, תכלית כפולה:

א. הוא יוצק למשכן כליו ומשרתיו הכהנים את הקדושה הדרושה.

פעולה זו היא חלק אינטגרלי של בניית המשכן, ומשום כך מופיע הציווי עליה בפרשות תרומה-תצוה, יחד עם שאר דיני בניית המשכן.

ב. הוא פותח את השימוש במזבח - העבודה העיקרית שבמשכן.

מכיוון שבשלב זה אהרון ובניו טרם עברו את ההכשרה וההקדשה, מבצע את הטקסים משה.

הקרבנות המוקרבים בימי המילואים מייצגים את הקטגוריות הבסיסיות של הקרבנות:

החטאת - קרבן חובה,

העולה - קרבן נדבה,

איל המילואים - אב-טיפוס של שלמים.

ב. מקריבים שלושה קרבנות:

(1) פר - חטאת; מזים מן הדם על המזבח (למעלה).

(2) איל - עולה; מזים מן הדם על המזבח (למטה).

(3) איל - מילואים; מזים מן הדם על הכוהנים.

יד ויגש את פר החטאת ויסמך אהרן ובניו את-ידיהם על-ראש פר החטאת. טו וישחט ויזרק את-הדם ויתן על-קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את-המזבח ואת-הדם יצק אל-יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו. טז וישחט את-כל-החלב אשר על-הקרב ואת יתרת הכבד ואת-שתי הכליות ואת-חלבון ויקטר משה המזבחה. יז ואת-הפר ואת-ערו ואת-בשרו ואת-פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה את-משה.

יח ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את-ידיהם על-ראש האיל. יט וישחט ויזרק משה את-הדם על-המזבח סביב. כ ואת-האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את-הראש ואת-הנתחים ואת-הפדר. כא ואת-הקרב ואת-הכרעים רחץ במים ויקטר משה את-כל-האיל המזבחה עלה הוא לריח-ניחוח אשר הוא ליהוה כאשר צוה יהוה את-משה.

כב ויקרב את-האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו את-ידיהם על-ראש האיל. כג וישחט וישחט משה מדמו ויתן על-תנוך אוזן-אהרן הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית. כד ויקרב את-בני אהרן ויתן משה מן-הדם על-תנוך אוזנם הימנית ועל-בהן ידם הימנית ועל-בהן רגלם הימנית ויזרק משה את-הדם על-המזבח סביב.

וראו לשים לב שבעוד שלקידוש המשכן וכליו די במשיחה בשמן המשחה (א), דרוש לקידוש המזבח והכוהנים תהליך נוסף - הקרבנות והזאת הדם (ב).

יתר על כן: שלא כשאר הכלים, צריך להזות על המזבח משמן המשחה שבע פעמים (ח; יא). מדוע יש צורך בתהליך נוסף?

ניתוח מהיר של הפרשה ושל מקבילתה בפרשת תצוה (כ"ט; א-לז) מגלה שמטרת שבעת ימי המילואים היא לקדש את המשכן (השורש קד"ש מופיע פעמים רבות בויקרא ח; י-יב, טו, ל, לד-לה ובשמות כ"ט; א, לד-לז!).

משמעות המילה "לקדש" היא "להפריד" או "לציין". למשל: הקב"ה נקרא קדוש על שום שהוא "מופרד", מובדל, מעל הכול.

חפץ יכול להיות קדוש על ידי תהליך מסוים המפריד אותו - או מצוין אותו - למטרה מיוחדת ובכך יוצק לתוכו קדושה.

הבה ניזכר בשני מוקדי המשכן:

א. המשכן וכליו (ובמיוחד הארון), המסמלים את נוכחות הקב"ה;

ב. המזבח, המייצג את רצון האדם לשרת את הקב"ה.

כדי לקדש את המשכן די למשוח אותו בשמן המשחה, כמו שראינו למשל אצל יעקב:

4. בראשית כ"ח

יח וישכם יעקב בבקר וישח את-האבן אשר-שם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על-ראשה.

בפסוקים ה', ל"א, ל"ב, ל"ג, ל"ד, ל"ה ול"ו נקבל עשר הופעות שודאי רומזות למרכזיות המילוי אחר ציווי ה'.

לכן תמוהה העובדה שלאחר שבעת ימי המילואים, פונה ה' אל משה ולפתע מצווה אותו על יום נוסף, שבו עם ישראל והכוהנים צריכים להקריב קרבנות מיוחדים, שלא נכללו לכאורה בציווי המקורי של הקב"ה.
הרי יש ענין מיוחד בבניית המשכן ובהקמתו למלא אחרי הציווי האלוקי במדויק.

או אם ננסח את השאלה באופן שונה:
**מדוע הציווי על היום השמיני למילואים - לא נזכר ולו ברמז בספר שמות, ורק בפרשת שמיני אנו פוגשים בו לראשונה:
8. ויקרא ט'**

א ויהי ביום השמיני, קרא משה, לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. ב ויאמר אל-אהרן, קח-לך עגל בן-בקר לחטאת ואיל לעלה--תמימם; והקרב, לפני הנה. ג ואל-בני ישראל, תדבר לאמר: קחו שעיר-עזים לחטאת, ועגל נכבש בני-שנה תמימם לעלה. ד ושור ואיל לשלמים, לזבח לפני הנה, ומנחה, בלולה בשמן: כי היום, יהנה נראה אליכם. ה ויקחו, את אשר צוה משה, אל-פני, אהל מועד; ויקרבו, כל-העדה, ויעמדו, לפני הנה. ו ויאמר משה, זה הדבר אשר-צוה יהוה תעשו--ורא אליכם, כבוד הנה. ז ויאמר משה אל-אהרן, קרב אל-המזבח ועשה את-חטאתך ואת-עלתך, וכפר בעדך, ובעד העם; ועשה את-קרבו העם, וכפר בעדס, כאשר צוה הנה. ח ויבא משה ואהרן, אל-אהל מועד, ויצאו, ויברכו את-העם; ויבא כבוד-הנה, אל-כל-העם. ט ותצא אש, מלפני הנה, ותאכל על-המזבח, את-העלה ואת-החלבים; וירא כל-העם ויראו, ויפלו על-פניהם.

היום השמיני כהמשך לשבעת ימי המילואים:

יום שמיני זה נסמך כמובן על העבודה בימים שקדמו לו, ועל כן הכתוב פותח את תיאורו במילים "**ויהי ביום השמיני**" - היום שבו לאחר שבעת הימים הראשונים.

גם מעבר לפתיחה הספרותית לתיאור יום זה, תכניו של היום מורים על הקשר ההדוק בינו לבין שבעת ימי המילואים שלפניו.

כדוגמא, נציין שביום השמיני למילואים - כמו בשבעת הימים הראשונים - נשרף קרבן החטאת מחוץ למחנה, למרות שהחטאת לא הייתה חטאת פנימית (של כהן גדול שמביא את דמה להזות על הפרוכת שלפני הארון) ודמה ניתן על המזבח החיצון.

תופעה זו היא תופעה חריגה, שכן בדרך כלל הכוהנים אוכלים את בשר החטאות שדמן שנזרק על המזבח החיצון (ראה בפרק ד').

תופעה נדירה זו, שהתרחשה בשבעת הימים הראשונים והתרחשה גם ביום השמיני, יוצרת רצף של ימים מיוחדים, המתאפיינים ביחס מיוחד למזבח החיצון.
(שכפי שראינו לעיל בשבעת ימי המילואים ישנו תהליך מיוחד שמטרתו לקדש את המזבח החיצון).

משום כך כלול הדיבור המתאר את הקרבת הקרבנות בטקס זה בספר ויקרא, **לאחר דיני הקרבנות (פרשות ויקרא-צו)** [שימו לב לכלילת "תורת המילואים" בפסוק המסכם את פרשת צו:

5. ויקרא פרק ז'

(לד) כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל: (לה) זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהנה ביום הקריב אתם לכהן ליהנה: (לו) אשר צוה יהנה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדרתם:
(לז) זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים:

לכאורה ביום השמיני, למחרת שבעת ימי המילואים, יכול המשכן לתפקד במלואו, ולכן נשאלת השאלה **מדוע יש צורך בטקס חנוכה מיוחד ביום השמיני?**

הדגש על קיום מדויק של ציווי הקב"ה בבניית המשכן ובשבעת ימי המילואים:

בפרשת תצוה בפרק כ"ט המתאר את קידוש אהרון ובניו לכוהנים, אנו קוראים:

6. שמות כ"ט - הציווי על שבעת ימי המילואים

לה ועשית לאהרן ולבניו, ככה, ככל אשר-צויתי, אתכה; שבעת ימים, תמלא ידס. **לו** ופר חטאת תעשה ליום, על-הכפרים, וחטאת על-המזבח, בכפר עליו; ומשחת אתו, לקדשו. **לז** שבעת ימים, תכפר על-המזבח, וקדשת אתו; והיה המזבח קדש קדשים, כל-הנגע במזבח יקדש. {ס}
כלומר הציווי בפרשת תצוה הוא רק על שבעה ימים.

ואכן כפי שראינו לעיל, פרק ח' בפרשת צו מתאר את מילוי הצו האלוקי על שבעת ימי המילואים.

כמו כן כפי שניתן לראות מתוך לשון הכתוב, אחד הדגשים המרכזיים בפרשות ויקהל פקודי (ובעיקר בפרשת פקודי) הוא שבני ישראל ממלאים במדויק את הציוויים הקשורים בבניית המשכן (הביטוי "כאשר צוה ה' את משה" חוזר בפרשות ויקהל פקודי עשרים פעם, מתוכם פעם אחת בפרשת ויקהל ותשעה עשר פעמים בפרשת פקודי).

באופן דומה גם בפרק ח' בויקרא המתאר את שבעת ימי המילואים, אחד מהדגשים המרכזיים הוא שמשה ואהרון ובניו ממלאים בדיוקנות את הציווי האלוקי לגבי הקדשתם לכהונה.

ניתן לראות זאת מבפתיחתו של פרק ח' בה נאמר:

7. ויקרא פרק ח'

ה ויאמר משה, אל-העדה: זה הדבר, אשר-צוה יהנה לעשות.

מכך שבסיומו של פרק ח' נאמר

לד כאשר עשה, ביום הזה--צוה יהנה לעשות, לכפר עליכם. **לה** ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה, שבעת ימים, ושמרתם את-משמרת יהנה, ולא תמותו: **כי-כן, צויתי. לו** ויעש אהרן, ובניו--את, כל-הדברים, אשר-צוה יהנה, ביד-משה. {ס}
ומתוך כך שהביטוי "כאשר צוה ה' את משה" חוזר בפסוקים ח', י"ג, י"ז, כ"א, כ"ט, ואם נצרף את ההופעות של ציווי ה'

הלכה למעשה, סביר ש"עגל" ו"פר" הם אותה חיה עצמה, אך ייתכן שהשינוי מהמינוח הרגיל רומז לכך שקרבן זה מובא כתיקון וככפרה על חטא העגל, ולכן יש להביא לו "עגל בן בקר" דווקא.

יתר על כן, מפשט הכתוב נראה שמטרת הבאת הקרבנות ביום השמיני היא התגלות השכינה, כפי שמדגיש משה בדבריו לעם בשעה שהוא מציג את עבודת היום לאהרן ולעם:

10. ויקרא ט', ב-ו

"ויאמר אל אהרן - קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה... ואל בני ישראל תדבר לאמר - קחו שעיר עזים לחטאת... כי היום ה' נראה אליכם... ויאמר משה - זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'".

לאור דברינו לעיל, ניתן להסביר שאלמלא חטא העגל לא היתה מסתלקת השכינה ממחנה ישראל ועוברת לאוהל משה, ולא היה צורך ביום מיוחד שמטרתו חזרת התגלות השכינה במחנה ישראל.

אלא שבעקבות חטא העגל ישנו צורך לחזור להשרות את השכינה במשכן.

כזכור, לאחר חטא העגל הסיר הקב"ה את שכינתו, שאותה ראו במעמד הר סיני, מבני ישראל:

11. שמות ל"ג; ז'

"ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד, והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה"

כשעלה משה להר סיני לקבל את הלוחות השניים הבטיח לו הקב"ה שהשכינה תשוב למחנה:

12. שמות ל"ד

(ט) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אֲדִיךָ לִךְ נָא אֲדִי בְקִרְבִּי כִּי עִם קִשְׁיָה עֲרַף הוּא וְסִלְחָתָהּ לְעֹנְוֵי וּלְחַטָּאתָיו וְיִחַלְתָּנוּ: (י) וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה אֲנִי כֹרֵת בְּרִית נֶגֶד פְּלִמְדָה אֲעֲשֶׂה נְפִלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא יִבְרָאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם וְרָאִהוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֵתָּה בְּקִרְבִּי אֵת מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי נֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:

אולם יש צורך לבנות את המשכן המהווה מעין תיקון לחטא העגל על מנת שהשכינה תשוב למחנה ישראל.

לכן, לאחר שהושלמה בניית המשכן, מציינים קרבנות היום השמיני את שיאו - את שיבת השכינה (ט; ד): "כי היום ה' נראה אליכם".

לקרבנות המיוחדים של היום השמיני יש, אם כן, תכלית כפולה, המשקפת רקע זה:

א. לכפר על חטא העגל;

ב. ליצור מחדש את חוויית מעמד הר סיני. ("ברית" חדשה)

מקור 8:

א. אהרן צריך להביא חטאת ועולה (ט; ב):

"ויאמר אל אהרן: קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים, והקרב לפני ה' "

ובני ישראל צריכים להביא חטאת ועולה (ט; ג):

"ואל בני ישראל תדבר לאמר: קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה".

(הערה: לא נרחיב כאן לבאר את עצם התופעה של שריפת החטאת מחוץ למחנה, ונסתפק באיזכור עובדה זו כסימן לקשר האמיץ שבין שבעת ימי המילואים לבין היום השמיני שאחריהם.)

דווקא משום זיקה הדוקה זו, העובדה שהיום השמיני לא נזכר כלל בעת שה' ציווה את משה על המשכן והכנתו, דורשת הסבר, ובפרט לאור ההקפדה היתרה בכל התהליך על המילוי הדקדקני אחר הציווי האלוהי.

פירושו של הרמב"ן

הרמב"ן בפירושו לתחילת הפרשה מתייחס לבעיה זו, ומביא שני פתרונות אפשריים

9. רמב"ן ט', ג'

"והנה הקרבנות האלו לא הוזכרו בפרשת 'וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן ל' (בפרשת תצווה) -

(א) כי שם לא צוה רק על המילואים, ובשבעת הימים וקרבנותיהם מלאו ימי מילואיהם, כי עתה ביום השמיני הם עצמם יקריבו הקרבנות...

(ב) ויתכן כי לכפר על מעשה העגל הוסיף להם עתה הקרבנות הללו, כי כאשר צוה 'וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם' - עדיין לא נעשה העגל... והעגל הזה ביום השמיני לכפר על מעשה העגל".

כלומר, לפי הסברו הראשון של הרמב"ן, הציווי שבספר שמות מתמקד בהכנת הכוהנים לעבודתם - כיצד יש לקדש אותם ולהכשיר אותם לעבודת המשכן.

ביום השמיני תהליך ההכשרה כבר הסתיים, והכוהנים כבר עובדים במשכן ככוהנים רגילים.

יום זה אינו נוטל חלק בהכנת הכוהנים לתפקידם, ולכן הוא לא הוזכר בספר שמות.

אלא שכפי שראינו לעיל היום השמיני אינו נראה על פניו כיום עבודה רגיל של הכהנים במקדש, אלא כהמשך וכסיום לשבעת ימי המילואים שקדמו לו.

היום השמיני בחנוכת המשכן כתוצאה של חטא העגל:

הסברו השני של הרמב"ן מניח שבשעה שנאמר הציווי למשה בספר שמות - מיד לאחר מתן תורה - היום השמיני כלל לא אמור היה להתקיים.

כל כולה של העבודה המיוחדת ביום זה לא באה אלא בשל חטא העגל, שאירע אחרי הציווי, ומטרת עבודת היום השמיני היא לכפר על חטא חמור זה: "והעגל הזה ביום השמיני - לכפר על מעשה העגל".

למעשה, הסבר זה ממשיך את שיטתו הפרשנית של הרמב"ן, המוכרת לנו מספר שמות, לפיה סדר הכתובים מתאים לסדר המאורעות וחטא העגל אירע אחרי הציווי על הקמת המשכן (הכולל את הציווי על ימי המילואים).

עיון קצר בקרבנות שמביא אהרן ביום השמיני עשוי לחזק את הסברו של הרמב"ן.

בניגוד לקרבן חטאת רגיל, שהוא "פר בן בקר", קרבן החטאת של היום השמיני הוא "עגל בן בקר" (ט', ב).

על מנת לזכור אירוע זה אנו מקריבים בחג השבועות קרבן שלמים מיוחד (של ציבור), המזכיר את מעמד הר סיני.

כלומר לברית האגנות במעמד הר סיני ישנו המשך בשני צירים: הראשון, ההמשך הישיר במשכן, (על פי שיטת הרמב"ן המפורסמת), ועל כן, גם ביום השראת השכינה במשכן מוקרבים שלמי ציבור. במקביל להמשך זה הנוגע לדור המדבר בלבד, ישנו ציר הסטורי שגם בו מזכירים את ברית סיני, וזהו חג השבועות. לכן החג היחיד בו יש שלמי ציבור הוא שבועות, הבא לחדש ולהזכיר את ברית סיני.

הבנת היום השמיני לאור העקרון של אתערותא דלתתא לאחר "חטא העגל"

הסברנו לעיל שיתכן לאמר שאלמלא חטא העגל לא היתה מסתלקת שכינה ממחנה ישראל, ולא היה צורך בהשראת שכינה מחודשת במשכן שהיא מטרתו של היום השמיני ("יורא עליכם כבוד ה'").

ניתן לעניות דעתנו לאמר שבעקבות חטא העגל משתנה המיקוד מהשראת השכינה בעם ישראל (בבחינת "התערותא דלעילא") לעבודת הקב"ה ע"י עם ישראל ותהליך התקרבות של עם ישראל אל הקב"ה ("התערותא דלתתא").

אפשר לראות זאת מכך שבעוד שהלוחות הראשונים שקדמו לחטא העגל הם מעשה ידי הקב"ה במלואם, הרי שהלוחות השניים שנתנו לאחר חטא העגל הם כבר מעשה ידי משה, ורק הכתב שעל הלוחות הוא מעשה ידי הקב"ה. כלומר ישנה השראת שכינה אלא שקודם לה מעשה מצד האדם, במקרה של הלוחות, פסילתם ע"י משה.

עקרון זה של השתדלות אנושית להשראת שכינה כחלק מהשינוי שחל בעם ישראל ובעבודת ה' לאחר חטא העגל בא לידי ביטוי לעניות דעתנו גם בהשראת השכינה בחנוכת המשכן.

ואולי ניתן להוסיף כי בתוכנית המקורית על בניי היה רק להביא את החומרים למשכן ו"ולהשתתף" בעשיית הארון ("ועשו לי מקדש" – ארון).

מי שהיה אמור לבנות את המקדש היה משה!

16. שמות פרק כ"ה - פרשת תרומה:

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי: (ג) וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵתָם זֶהב נְכֹסֶף וְנַחֲשֵׁת: ... (ח) וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם:

(ט) כָּכֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְרַאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֵית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֵית כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: (י) וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֹתַיִם וְחָצִי אַרְכּוֹ וְאֹמֶה וְחָצִי רְחִבּוֹ וְאֹמֶה וְחָצִי קִמְתּוֹ: (יא) וְצִפִּיתְּ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ תִּצְפְּנֵה וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב: (יב) וְיִצְקֶתָ לוֹ אַרְבַּע טָפְעוֹת זָהָב... (יג) וְעָשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: ... (טו) וְנָתַתְּ אֶל הָאָרוֹן אֵת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתָּן אֵלֶיךָ:

רק בנספחים לציווי המשכן, בפרשת "כי תשא", מקבל משה ציווי להורות לבצלאל לבנות את המשכן. כפי שציינו בשעורים הקודמים, הנספחים ניתנו כתוצאה של חטא העגל.

ב. ביחד עם העולות צריכים בני ישראל להקריב שלמים (ט ; ד): "...ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה', ומנחה בלולה בשמן, כי היום ה' נראה אליכם"

בדיוק כשם שהקריבו במעמד הר סיני: 13. שמות כ"ד

ה וַיִּשְׁלַח אֶת-נְעָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פְּרִים. ו וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיִּשֶׂם בְּאֵזְנֵת וְחָצִי הַדָּם זָרַק עַל-הַמִּזְבֵּחַ. ז וַיִּקַּח סֹפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אִשְׁרֵי-דָבָר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. ח וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-הַדָּם וַיִּזְרַק עַל-הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם-הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

הקבלה זו מדגישה פעם נוספת את תפקיד המשכן בהתמדת חוויית הר סיני.

היום השמיני / יום הכיפורים ושבועות

קרבנותיו המיוחדים של היום השמיני היו אירוע חד-פעמי. אף על פי כן, אנו מוצאים קרבנות דומים המוקרבים מדי שנה ומשקפים מטרה דומה.

יום הכיפורים

ביום הכיפורים, היום שבו מחל הקב"ה על חטא העגל, מוקרבים חטאת ועולה מיוחדים של הכוהן הגדול ושל בני ישראל. הטבלה הבאה מציגה הקבלה זו:

14. היום השמיני ויום הכיפורים

	היום השמיני	יום הכיפורים
אהרן	חטאת עולה	פר
	עולה	איל
בני ישראל	חטאת עולה	שעיר
	עולה	איל
	עגל	(בפרשת פינחס: פר, איל וכבשים)

כלומר ניתן לראות שהמבנה הבסיסי של הקרבנות דומה. ניתן להסביר דמיון זה בכך שיום הכיפורים הוא מעין חנוכה מחדש של המשכן, במיוחד מבחינת תפקוד המשכן כמקום שבו מכפרים בני ישראל על חטאיהם (החדשים ו"קצת" מחטא העגל).

שבועות

המועד היחיד שבו מקריבים בני ישראל קרבן שלמים ציבורי הוא חג השבועות:

15. ויקרא כ"ג; יח-יט

"והקרבתם על הלחם שבעת כבשים... יהיו עולה לה'... ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים"

כזכור בני ישראל הקריבו לראשונה שלמים במעמד ברית האגנות בהר סיני (שמות כ"ד; ה).

מכיוון שהמשכן מסייע להתמדת החוויה של מעמד זה, הקריבו בני ישראל שלמים בחנוכת המשכן ביום השמיני.

רק אחרי היום השמיני הזב והזבה רשאים להביא את קרבנותיהם בכל עת שיחפצו.

בדומה, גם בתהליך טהרתו של המצורע מודגשת העמידה החדשה לנוכח ה' ביום השמיני:

"והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם (את קרבנות היום השמיני) לפני ה' פתח אהל מועד" (י"ד, יא).

באופן שונה אך דומה, גם בהמה מותרת להקרבה רק מהיום השמיני והלאה.

לאחר שהיא תיה יחידת-זמן בת שבעה ימים - היא מותרת בהקרבה, וניתן להכניסה אל המשכן ולהביאה אל המזבח.

וכן גם לאור התיאור של שמיני עצרת כיום התיחדות של עם ישראל עם הקב"ה, הוא בא לאחר שבעת ימי חג הסוכות.

אם נישם איפיון זה לשבעת ימי המילואים והיום השמיני הבא בעקבותיהם, נוכל לאמר ששבעת ימי המילואים הם תשתית והכנה ליום השמיני, שבו נכנסה השכינה לראשונה למשכן וקידשה אותו בהתגלות לעיני כל העם.

במשך שבעה ימים הנוהגים התקדשו והוכשרו לעבודתם, ובמקביל אליהם - גם המזבח קודש והוכן במשך שבעה ימים אלו, ורק בסופו של תהליך ההכנה וההכשרה הממושך - יכולה הייתה השכינה להיכנס ולשרות במשכן.

אלא שהציווי על היום השמיני יכול לבוא רק לאחר שבעת ימי המילואים.

לא ניתן לצוות על היום השמיני לפני שהמשכן נבנה ולפני שבעת ימי המילואים, כי ציווי מעין זה היה הופך את השראת השכינה במשכן לתוצאה כמעט הכרחית של תהליך מאגי שהתרחש בשבעת ימי המילואים; ואין הדבר כך.

השראת השכינה תלויה ברצונו החופשי של ה', ורק אם ימצא את עמו ראוי לכך בעקבות בניית המשכן ושבעת ימי המילואים - הוא ישרה את שכינתו בתוכם.

לסיכום, אמנם מטרת בניית המשכן ומטרתם של שבעת ימי המילואים הן היום השמיני והתגלות ה' במשכן, אך לא ניתן לצוות על יום זה.

יום זה נשאר נעלם עד שיעלה ברצונו של ה' להיכנס ולדור במשכן שבנו לו בני האדם.

ואז בעקבות התיקון לחטא העגל ע"י עם ישראל בבניית המשכן במדויק על פי ציווי ה', וע"י אהרון ובניו במילוי מדויק אחר ציווי ה' בשבעת ימי המילואים, נענה הקב"ה ומצוה על היום השמיני, שבסיומו:

מקור 8:

כג ויבא מִשֵׁה וְאֶהְרֹן, אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד, וַיִּצְאוּ, וַיִּבְרְכוּ אֶת-הָעָם; וַיִּרְא כְבוֹד-יְהוָה, אֶל-פְּלִהֶם. כד וַתֵּצֵא אֵשׁ, מִלִּפְנֵי יְהוָה, וַתֹּאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ, אֶת-הַעֲלֶה וְאֶת-הַלֵּבִים; וַיִּרְא פְּלִהֶם וַיִּרְאוּ, וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם.

כפי שראינו בתחילת השעור, עם סיום הקמת המשכן ע"י משה – ללא היום השמיני, ששימש להשראת שכינה מחודשת וכפרה על חטא העגל, היתה השכינה עוברת מהר סיני למשכן, כדי להיות עם בניי בנדודיהם.

היום השמיני – השתדלות אנושית לטהרה

בסעיף זה נרצה להראות שהיום השמיני הבא בעקבות שבעת ימי המילואים, הוא ביטוי להשתדלות האנושית לטהרה, על מנת לזכות להשראת שכינה.

על מנת להראות זאת, נעמוד תחילה על המודל של יום שמיני שבא לאחר שבעה ימים, שחוזר מספר פעמים בספר ויקרא:

א. זב וזבה - בפרשת מצורע, התורה מתארת את תהליך הטהרה של הזב והזבה כמורכב משני שלבים: שבעה ימים שבהם הם סופרים לטהרתם ("שבעה נקיים"), והיום השמיני - שבו הם מביאים קרבנות למשכן:

17. ויקרא ט"ו, יג-יד

"וכי יטהר הזב מזובו - וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו, ורחץ בשרו במים חיים וטהר: וביום השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה, ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן".

ב. מצורע - טהרתו של המצורע מורכבת משלושה שלבים. שני החלקים האחרונים מקבילים לתהליך הטהרה של הזב והזבה: עליו לשבת מחוץ לאוהלו שבעה ימים, וביום השמיני הוא מביא קרבנות למשכן:

18. ויקרא י"ד, ח-י

"וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה, וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים... וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים... והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד".

ג. הלכות הקרבנות - בפרשת אמור נאמר שאסור להקריב בהמה שנולדה זה עתה עד היום השמיני ללידתה:

19. ויקרא כ"ב, כז

"שור או כשב או עז כי ינלד - והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אִשָּׁה לה".

ד. חג הסוכות - ייתכן שגם שבעת ימי חג הסוכות ושמיני עצרת המופיעים בפרשת אמור תוך זיקה הדדית ברורה ביניהם קשורים לדגם הבסיסי של שבעה ושמונה.

מכל הדוגמאות הללו, נראה כי דגם זה של יום שמיני הבא לאחד שבעה ימים הוא בעל האפיון הבא:

מטרת ההכנה במשך שבעת הימים היא תמיד כניסה מחודשת אל המשכן ועמידה חדשה מול ה'.

הדבר בולט במיוחד בתהליך טהרת הטמאים:

הזב והזבה סופרים שבעה ימי טומאה, ותכלית הספירה היא הכניסה המחודשת למשכן ביום השמיני - "ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד".

כלומר, לאחר ההשתדלות האנושית ובקשת הקרבה האלוקית נענה הקב"ה, ואש יורדת מהשמים ואוכלת את הקרבן. היא אש התמיד שעל המזבח שלא כבתה וסמלה את השראת השכינה במשכן, ובעם ישראל.

(הערה: לא ניתן היה לצוות על היום השמיני אפילו לאחר הבניה של המשכן – פרשת פקודי - , כי היה צריך לחכות ולראות אם אהרון ובניו יקיימו כראוי את שבעת ימי המילואים).

סיכום:

בתוכנית המקורית משה בונה את המשכן, בניי משתתפים ע"י הבאת חומרים ו"השתתפות" כלשהיא בבנית הארון. אין מזבח קטורת, אין כיור, אין מחצית השקל, אין קטורת ואין יום שמיני. תפקידם של הכהנים הוא לשמש "צינור" להשראה שכינה – כמו משה, מה' אל העם, ולהקריב רק קרבנות ציבור (בלבד?). בסיום שבעת ימי המילואים המשמשים להקדשת / הבדלת המשכן ומשרתיו הכהנים, מקים משה את המשכן והשכינה עוברת מהר סיני למשכן.

לאחר חטא העגל, השכינה עוזבת את עם ישראל ועוברת לאוהל של משה.

בצלאל ואהליאב מטעים בניי בונים את המשכן, תפקידם של הכהנים לייצג גם את העם ולהקריב עבורם את הקרבנות שיביא היחיד למשכן (שתודשו בתחילת ספר ויקרא?) ורק לאחר שבעת ימי המילואים מצטרף היום השמיני, המשמש לחזרה על ברית האגנות וכפרה על חטא העגל.